

5.2.2025

Helsingin kaupunginmuseon lausunto Viikinrannan–Lahdenväylän osayleiskaavaehdotuksesta

HEL 2021-011524 T 10 03 02 00

Helsingin kaupungin asemakaavoituspalvelu on pyytänyt kaupunginmuseolta lausuntoa Viikinrannan–Lahdenväylän osayleiskaavaehdotuksesta. Museo tarkastelee hanketta kulttuuriympäristön ja maiseman sekä arkeologian vaalimisen näkökulmasta ja lausuu kantanaan seuraavaa.

Rakennettu ympäristö ja maisema

Osayleiskaavan luonnoslausunnossa museo totesi, että osayleiskaavan yhtenä tavoitteena on alueen virkistys-, luonto-, maisema- ja kulttuuriympäristöarvojen turvaaminen ja niiden vahvistaminen alueen vetovoimatekijöinä. Museo on aiemmissa lausunnoissaan painottanut, että kaavahankkeessa tulee huolellisesti selvittää täydennysrakentamisen määrälliset ja sijoitukselliset reunaehdot suhteessa sekä lähi- että kaukomaisemaan. Samalla museo totesi, että kaavan maisemavaikutuksia on tutkittu riittävästi.

Tämän johdosta kaava-aineistoa tulee täydentää asianmukaisella maisemaselvityksellä, jossa on tarkasteltu etenkin Viikinmäkeen kaavaillun korkean rakentamisen vaikutuksia sekä lähi- että kaukomaisemassa. Selvityksen tulee antaa lähtökohdat rakentamisen määrän ja korkeuden vaikutuksen arviointiin. Lisäksi museo esitti, että Pornaistenkujan ja Viikintien kulman itäpuolelle osoitettu rakentamisala huomioisi paremmin kulmassa sijaitsevat vanhat puutalot.

Lausunnosta annetussa vastineessa todetaan, että kaavaehdotukseen on laadittu maisemaselvitys, jonka perusteella rakentamisen korkeuksia on tarkennettu. Korkein rakentaminen sijoittuu etäälle luonto- ja virkistysalueista ja rakennusten enimmäiskorkeudet on linjattu siten, että ne vastaavat lähialueiden vastaavaa korkeustasoa, noin +50. Viikinkallion rakennusten korkeus vertautuu viereisen Energiakorttelin rakennuksiin, joiden lainvoimaisessa asemakaavassa määrätty ylin korkeus +50,9 m vastaa noin 6–7-kerroksista kerrostaloa Viikinkalliolla. Täsmälliset kerrosluvut määritellään asemakaavoituksessa. Viikinkalliolle havainnekuvassa esitetyt enimmillään kahdeksan kerroksen korkeiset kerrostalot vastaavat korkeudeltaan lähialueiden korkeimpien kerrostaloryhmien korkeuksia ja sellaisina mukautuvat kaukomaiseman ominaispiirteisiin.

5.2.2025

Lisäksi vastineessa todetaan, että Pornaistenkujan vanhat puutalot on osoitettu kaavakartassa kulttuurihistoriallisesti, rakennustaiteellisesti tai kaupunkikuvan kannalta arvokkaiksi rakennuksiksi. Rakennusten suo- jelu ja yhteensovitus uuteen rakentamiseen ratkaistaan asemakaavas- sa. Pornaistenkujalle havainnekuvassa hahmoteltu uusi rakentaminen on esimerkki osayleiskaavan mahdollistamasta kaupunkirakenteesta, ja suunnitellaan tarkemmin asemakaavavaiheessa. Rakentamista on kui- tenkin havainnekuvassa tältä osin tarkennettu.

Kaavaselostuksessa todetaan, että osayleiskaavan osoittama raken- taminen on mahdollista suunnitella katukuvaltaan nykyistä yhtenäi- semmäksi, ja kaavaratkaisun mukainen uusi rakennuskanta voidaan sovittaa mittakaavallisesti sopivaksi sekä lähi- että kaukomaisemaan. Kaava-alueen rakennuskulttuurisesti merkittävimmät rakennukset sijoit- tuvat Vanhankaupunginkosken tuntumaan. Osayleiskaava mahdollistaa ja tukee niiden säilymistä tuodessaan lisää käyttäjäpotentiaalia esimer- kiksi vanhoihin teollisuusrakennuksiin sijoittuville kaupallisille tai kult- tuuritoiminnoille. Jatkosuunnittelussa tulee säilyttää alueen luonne, tunnelma ja identiteetti. Uudet rakennusmassat voidaan sovittaa kau- komaisemaan siten, että ne nousevat porrastetusti Vanhankaupungin- lahden puoleisen puustoisin reunan latvuksen yläpuolelle. Tällöin uu- det rakennusmassat eivät korostu häiritsevinä, vaan sulautuvat Viikin- rannan taustalla kaukomaisemassa nousevaan ympäröivään raken- nuskantaan. Arvokkaihin alueisiin ja maiseman ominaispiirteisiin koh- distuvia maiseman muutoksia on tarpeen tarkastella jatkosuunnittelus- sa muutosvaikutusten tunnistamiseksi. Myös selvitysalueen muutoksia kaukomaiseman näkökulmasta on tarpeen tarkastella tarkemmassa jatkosuunnittelussa.

Tehdyssä maisemaselvityksessä todetaan, että avoin maisematila on vuosisatojen aikana pienentynyt etenkin Kuninkaankartanonsaaren itä- ja länsipuolilla. Selvitysalueen selänne jyrkkine rinteineen sekä sen avoin lakialue Viikinkalliolla ovat omaleimaisia, tärkeitä ja herkkiä mai- sematilan elementtejä, jotka erottuvat myös kaukomaisemassa. Selän- ne muodostaa rakennetulle alueelle kehyksen ja maisemarakenteelli- sen selkärangan, mikä on huomioitava uutta rakennuskantaa suunnitel- taessa. Selänteen avokallio on arvokas ja arka maisemallinen element- ti, jota tulee mahdollisuuksien mukaan säästää ja ottaa osaksi uutta ra- kennettua ympäristöä sekä virkistysverkostoa. Viikinkallion laelta avau- tuvien näkymien tulee olla vastaisuudessa julkisia, ja Viikinkallion näkymäsektoreita ja näkymälinjoja tulee säilyttää. Uutta rakennuskanta- ta suunniteltaessa on huomioitava, että latvuksen ylittävät rakennuk- senosat näkyvät laajalle alueelle ja erittäin kauas. Lehdettömänä aika- na myös latvuksen alapuolinen rakennuskanta saattaa näkyä kauko- maisemassa. Puustoinen reuna on kaukomaiseman arvokas yhtenäi- nen elementti, jota esitetään säilytettäväksi. Uudet rakennusmassat

5.2.2025

esitetään sovitettavaksi kaukomaisemaan siten, että ne nousevat porrastetusti puustoisien reunan latvuksen yläpuolelle. Tällöin uusi rakennusmassa ei esiinny häiritsevänä kaukomaisemassa, ja se sulautuu Viikinrannan taustalla kaukomaisemassa nousevaan muuhun rakennuskantaan.

Kaavaehdotuksessa eivät välity maisemaselvityksen esittämät rakentamisen suositukset ja reunaehdot. Kaavaselostuksen potentiaaliset suositukset rakennusmassojen sovittamisessa kaukomaisemaan tulisi aktualisoida kaavakartassa ja sen määräyksissä. Kaupunginmuseon kannan mukaan maisemaselvityksen suositukset tulee siirtää Viikinkal-ion rakentamista koskeviin kaavamääräyksiin.

Arkeologia

Kaupunginmuseo tarkastelee Viikinranta-Lahdenväylä osayleiskaavan kaavaehdotusta tehtävänsä mukaisesti myös arkeologisen kulttuuriperinnön suojelun, säilymisen ja tutkimustarpeiden näkökulmista ja näitä näkökulmia on tuotu esiin jo aiemmissa museon OAS-lausunnoissa 28.2.2022 sekä 2.5.2024 lausunnoissa kaavaluonnoksesta.

Osayleiskaava-alueella sijaitsee useita muinaismuistolain (295/1963) rauhoittamia kiinteitä muinaisjäännöksiä, pääosin ensimmäisen maailmansodan aikaisia linnoitekohteita. Alueeseen kohdistuneiden selvitystarpeiden johdosta kaupunginmuseon arkeologi on tehnyt Viikinranta-Lahdenväylä osayleiskaava-alueella vuonna 2024 arkeologista inventointia. Tunnettujen kohteiden tietoja ja aluerajauksia on ajantasaistettu. Alueelta on löydetty yksi uusi kohde Koskelan vuonna 1914 rakennettujen ensimmäisen maailmansodan aikaisten puolustusvarustusten yhteydestä. Lopullinen raportti inventoinnista valmistuu vuonna 2025.

Kaupunginmuseo on tutustunut kaavaehdotusaineistoon ja lausuu seuraavaa. Museon aiemmissa lausunnoissa esiin tuomia näkökulmia on otettu huomioon kaavaehdotuksessa. Esimerkiksi osa-alueella Katarina Stenbockin katu asuinrakentaminen (aluevaraus A-2 asuntovaltainen alue) on osoitettu tulevan Katarina Stenbockin kadun itäpuolelle. Kadun länsipuolella ja nykyisen Jokiniementien länsipuolella on vuonna 1914 rakennettu ensimmäisen maailmansodan aikainen linnoitekokonaisuus, jonka eteläosasta on kaupunginmuseon tekemässä arkeologisessa inventoinnissa (2024–2025) havaittu uusi kiinteä muinaisjäänös Tukikohta 1914: kuopat. Uusi kohde sekä alueen ennestään tunnetut kohteet Tukikohta 1914:56 ja Tukikohta 1914:56a tulevat säilymään lähivirkistysalueella (VL). Kohteita ei ole merkitty kaavakarttaan.

Kaava-alueen osa-alue Vantaanjoen rantapuisto ulottuu eteläosassa vähäisesti Helsingin Vanhankaupungin historialliselle kaupunkialueelle, missä arkeologisesti arvokkaat alueet on merkitty sm-merkinnällä.

5.2.2025

Osayleiskaavan osa-alueelle Viikinkallio Viikintien varteen on merkitty uusi asuntovaltainen (A-2) alue. Viikintien pohjoislaidalla kallion juurella sijaitsee ensimmäisen maailmansodan aikainen luolakohde Luolat G19-20. Kohteessa on kaksi luolaa. Kohde on merkitty pistemäisellä sm-merkinnällä kaavakarttaan. Kaava-aineiston perusteella Viikintien linjaus tulisi suoristumaan tässä kohtaa ja olisi levenemässä/siirtymässä hieman pohjoiseen. Tällä alueella tulee huolehtia, että luolien edustalle ja ympärille jää riittävästi tilaa (länsipuolella A2-aluevaraus ja itäpuolella ohjeellinen ulkoilureitti), jotta kohteen säilyminen turvataan. Kohteen aluerajaus tulee ottaa huomioon Hernepellontien ja Viikintien risteuksen länsipuolen suunnitelmien tarkentuessa.

Osayleiskaavan osa-alueelle Latokartanonkaari sijoittuu linnoitekohde Tukikohta VIII:3, joka on merkitty aluemaisella sm-merkinnällä ja sijoittuu pääasiassa suunnitellulle suojaviheralueella (EV). Tämän länsipuolelle merkitty työpaikka-alue (TP) on osin päällekkäinen sm-alueen kanssa. Samoin tällä alueella pikaraitiotien linjaus ja sen vaatimat pysäkkialueet osuvat sm-alueelle. Tarkemmassa suunnittelussa tällä alueella tulee varmistaa linnoitekohteen säilyminen, sillä arkeologinen kohde on nyt jo hyvin tiukasti rajattu.

Em. TP-alueelle sijoittuu ensimmäisen maailmansodan aikaisen yhdistysten osuus, joka on ollut maantiekäytössä 1960-luvulle. Kohde ei ole kiinteä muinaisjäänös. Kaava-aineistossa tuodaan esille kohteen tutkimus ja dokumentointitarve.

Luonnoslausunnossa esiin tuotu osa-alueiden Energiakortteli ja Viikinkmäentie välimaastosta havaittu rakennuksen kivijalka ei tarkemmassa tutkimuksessa osoittautunut arkeologiseksi kohteeksi.

Osa-alueella Hernepellontie Pähkinäsaarenkadun länsipäästä jatkuu länteen Rikissankuja, niminen kevyen liikenteen väylänä toimiva tie. Tien ja sen pohjoispuolisten uudehkojen asuinkerrostalojen väliin sijoittuu jäänteitä kiinteästä muinaisjäänöskohteesta Luolat 15-18 (Viikinkmäki). Kohteessa on ollut neljä kallioon louhittua luolaa. Luolat sijaitsevat pareittain siten, että yksi kalliorotko johtaa kahden luolan eteen. Läntisemmästä luolaparista on jäljellä jonkin matkaa luolan rotkoa, sillä itse luola sisäänkäynteineen on jäänyt asuinrakentamisen alle. Itäisemmät luolien rotkot ovat olemassa, mutta sisäänkäyntien edustat on tukittu. Luolien jäänteet tulisi pyrkiä säilyttämään TP-alueella ja havainnekuvassa luolien päälle ei ole sijoitettu rakentamista. Kohteet on merkitty pistemäisillä sm-merkinnöillä.

Kaavanehdotuksen oikeusvaikutteisuudesta sanotaan, että 'Kaava on oikeusvaikutteinen yksityiskohtainen aluevarausosayleiskaava, joka ei ohjaa suoraan rakentamista, vaan kaavaa toteuttavaa yksityiskohtai-

Helsingin kaupunki

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala
Kulttuuripalvelukokonaisuus
Kaupunginmuseo
Kulttuuriperintöyksikkö
Kulttuuriympäristöpäällikkö

Lausunto

5 (5)

5.2.2025

sempaa suunnittelua.' Tarkemmassa jatkosuunnittelussa arkeologisten kohteiden säilyminen tulee turvata. Mikäli kaavakartan mittakaava sallii, kiinteät muinaisjäännökset tulisi merkitä kaavaan niiden muinaisjäännösrekisteristä löytyvän aluerajauksen mukaan.

Lisätiedot

Heini Hämäläinen, tutkija, puhelin: 0931064993
heini.hamalainen(a)hel.fi

Sari Saresto
kulttuuriympäristöpäällikkö

Tiedoksi

Museovirasto, kulttuuriympäristön suojele